

Цетиње, 14. фебруара.

Нешто је у европској ситуацији загонетно. Послије онога међународног разбојништва, извршенога над српским земљама Босном и Херцеговином, скочила је сва Европа да га осуди. И осудила га је. Чак су се и савезници у Берлину и Риму почели повлачити, перући руке. Још нам звуче у ушима ријечи књаза Билова, изговорене у парламенту: „Аустро-угарска монархија може и мора сама да одлучује, која су питања за њу питања животна и како ће их решавати. Само се по себи разумије да нама припада право и дужност да се упитамо, докле ћемо се ми залагати за специјалне интересе нашега савезника“.

Титоти се у римској комори такође није одушевљавао за Ерентала, а Фортис је ишао и даље и говорио је о створеној ситуацији без церемонија, што ни мало није ишло у прилог Аустро-Угарској.

Енглеска, Русија и Француска такођер су осудили аустро-угарско насиље.

Чуо се један једини глас: На конференцију! Треба да се састане европска конференција да унесе реда у створени хаос. Господин Извољски ишао је тога ради у Париз, Берлин, Лондон и опет у Париз. Изгледало је, као да је састанак конференције на прагу.

И ту се задремало. Међу противницима породила су се нека споредна питања, и ту су се мало задржали. Међу савезницима почела су се спорна питања затрпавати, и то је успор учинило већим. Њемачка се склонила да изјави, да у питању конференције стоји безусловно из свога савезника Аустро-Угарске, а ова је опет изјавила да на конференцију неће ићи ако ће ова да буде трибунал, гдје ће да јој се суди. Ићи ће на конференцију само под тим условом, ако јој се унапријед загарантује признање проглашене анексије.

На то опет силе противнице нијесу пристале, и тако је састанак конференције самим током разногласица и преговора одложен ad calendas graeces.

Наступила је неизвјесност и нека мала натегнутост. Ситуација је постала готово за све силе тугаљива. Онда изиђе на сриједу опет барон Ерентал и предложи, да се преговори воде од кабинета до кабинета, па кад се споразумију и сложе, да сазову конференцију. На конференцији ће на тај начин доћи делегати са готовим споразумом.

Силе су на то пристале, и од тога дана постала је ствар затутуљена и замуљена. Ништа се не зна, договарају ли се, или су се коначно разишли; има ли изгледа да се погоде, или је свака нада ишчезла.

Овим приједлогом Аустро-Угарска је успјела да разбије европски блок,

који се против ње склопио, и да савлађује сваку силу понаособно. И ако ове неће радити без договора, ипак је корист несумњива, кад Ерентал може свакога понаособ повући у крај и ту у четир ока сашаптавати се, обећавати и предлагати планове за будућност, „да други не чује“.

Од тога доба прилично је прошло времена, и ми се питамо, докле су ти преговори дошли? Питамо се у толико чешће, у колико из дана у дан искршавају догађаји, који ни мало не стоје у логичној вези с оним што се зове европски концерат, а чије су гласове хтјели договарањем од кабинета до кабинета да сложе.

Речено нам је, не чините ништа до конференције, него мирујте, и ми смо на то пристали. Само се по себи разумије да смо ово вријеме употребили да се што боље наоружамо, злу не требало. То чине све државе, чак и у данима дубоког мира. Није чудо ако смо то и ми чинили, нарочито сад кад су наши интереси тако безобзирно доведени у велико питање. Оружајући се, ми смо своју ствар морали на супрот аустро-угарске штампе и бранити. Та је штампа заступала интерес своје отаџбине, наша своје. У тој одбрани наглашавали смо да смо ријешени евентуално и маћем у руци бранити свој угрожени опстанак. Шта је природније него то. Ваљда нећемо увјеравати противника, ако не задовољмо наше праведне захтјеве, ми ћемо мараму из џепа па брисати сузе и полако отићи кући као мокре кокошке.

Одједанпут се Аустро-Угарској то дало на зло и скочила је да нам припријети. Покуљаше одмах европски мандати, експедиције, ултиматуми, окупације и невероватно дрске неистине о нашем изазивању.

Ми се бранимо, а њена нам штампа вели да изазивамо. Ми угрожењени њеним разбојништвом, и она сушти њивот мира бојжег, а ми нарушиоци мира.

Циничким изопачавањем јавних факата постадо смо кривци, а она огњиште европског мира, и зато што смо кривци — пријети нам.

Оставимо сад то на страну, бојимо ли се ми или се не бојимо, важно је да се уочи овдје и да се пита: Гдје је та Европа? Гдје конференција, коју, рекоше нам, треба да чекамо? Аустро-Угарска ево пријети да сама ријешити спор сама. Питамо, јер нам је потребно знати, да то ријешење, које нам Аустро-Угарска ставља у изглед, ускоримо и да је задовољимо. Ми само не знамо како стоји с Европом и са конференцијом, и да ли су наше руке одријешене.

Веома нам загонетно долази и најновија иницијатива Француске да договорно с Енглеском, Њемач-

ком и Италијом учине притисак на нас и на господу у Бечу, у циљу мира и наравњања. То значи, без сумње, да су се саме разишле и да од конференција неће бити ништа. Јер, ако би ове биле још у контакту и конференцији у изгледу, Аустро-Угарска не би могла истрчати на сриједу и пријетити самовластним разрачуњавањем и једностраним решавањем спорног питања, нити би Француска имала разлога да покреће сепаратну акцију ради запретавања ватре, која се разгорева. То би урадила конференција, а до конференције сам ток преговора.

Нама се чини, да су се преговори разбили, и ако је то, пустите Аустро-Угарску нека се разрачуна с нама. Тако ће се брже скристалисати они који су „за“, и они који су „против“.

Бојкот у Ц. Гори

Аустриској роби оглашен је у Црној Гори бојкот 1. децембра прошле године. Бојкот је у цијелој земљи једнодушно прихваћен. За све ово вријеме не само што се из Аустро-Угарске није ништа поручивало, него се и не поручује. Без претјеривања може се рећи да још нигдје није бојкот тако прецизно провођен као што је то случај код нас.

Па и поред свега тога бечка и пештанска штампа имали су смјелости да изађу с опоменама, да се трговци не упуштају у пословне везе са Црном Гором, јер да ће им наплата бити доведена у питање.

То нас и изазвало, да се на ову ствар зауставимо и да о томе проговоримо нарочито.

Још одмах последије анексије, када се Црна Гора онако јасно обилежила, у Црну Гору су потекли трговачки путници са свију страна, а особито они чије су фирме до тада са нашом земљом радиле. Свако од њих био је потпуно задовољан својим послом у нашој земљи. То их је и руководило да отворено и са похвалом говоре о Црној Гори, изјављујући како су, преко сваког очекивања, без изузетка до својих новаца дошли, па су уз то и надовољали како су том приликом понијели из Црне Горе више новаца него икада до сада. Када је објављен био бојкот, од тих страних трговачких путника било је такође овамо и били смо свјedoци њихових изјава како су им многи трговци цијело дуговање тада исплатили, и ако је рок исплате далеко, као год и то, да им није ништа на дуговању остало, те су дубоко жалили што је у опште дошло до бојкота.

Па, покрај свега тога, туђинска штампа има смјелости да тврди, како су наши трговци несигурни и како им не треба поклањати вјеру.

Ти исти трговци били су им добри док су своје радње пунили њиховом робом и док су са њима радили, а од како су Аустрији окренули леђа и бојкотовали је, онда су сумњиви и проблематични.

Прелазећи преко таквих инфамија са презрењем, нама је особито

мило, што се можемо зауставити на једну свијетлу појаву у томе погледу. Њу нам открива „Obzor“

Устајући прогив ових инфамија, овај хрватски лист пише даље ово:

„Значајно је, да те гласине не могу навести нити једног конкретног случаја, гдје би се била показала несолидарност црногорске трговине, а у новинама самима, које тачно регистирају све стечајеве и инсолвенције, једва да се када може наћи која црногорска фирма и ако се нађе — није домаћи човјек. Ове би чињенице саме биле довољне, да се види сва нетемељитост тенденциозних гласина, што их шире баш оне њемачке и мађарске фирме, које би најрађе у монопол узеле црногорски увоз. Но за бољу илустрацију износимо податке, што нам их шаље господин Динко Дунда. Он већ преко 16 година похађа два пут на годину Црну Гору, те се не може потужити, да би фирме, које заступа, у то доба ма циглих 500 круна изгубити, премда су у то доба направиле огромних посала. Солидност црногорске трговине најбоље посвједочује, да је г. Дунда са своја два друга непосредно након анексије — дакле у доба кад расположење у Црној Гори за нашу трговину није било ни мало повољно — инкасирали преко 200.000 круна, што свакако велику своту за трговину мале и сиромашне земље значи. Дапаче: чим је била проглашена анексија, изашао је у владино „Гласу Црногорца“ проглас на трговце, да тачно исплате путницима рачуне, е се не би рекло, да политичке прилике хоће да израбе на штету стране трговине. Црногорци се — како су доказали — тога и држе, јер држе до свог образа, а наша трговина учинити ће добро, ако не насједне тенденциозним гласинама оних, који за себе хоће на овако недостојан начин осигурати црногорско тржиште. Прилика је дапаче, да сада ту страну нама непријатељску трговину истиснемо на свим подручјима, на којима смо за извоз способни.“

Аутриска штампа нас и овом приликом потсећа на ону басну о лисици, којој је било кисело грожђе тек онда кад га није могла да дохватити!

Позвана резерва

Царско-руским указом од трије три дана сазвата је резерва од године 1898. до 1905. на вјезбу, која ће се држати у току овога љета.

То је најкрупнија вијест од прогласа анексије над Босном и Херцеговином. Словенски колос мирно је посматрао шта патуљци по Бечу и Пешти раде, и шта за даље удешавају, а кад је видео да су гријеси њихових проврели кроза земљу и да пријете да отровом својим заплусну обале словенског свијета, промигљиво се само и од тога се затресао ваздух на Европом. У Бечу су стали као запањени. Не долазе још к себи. Питају се — шта то би? Шта хоће Русија с тим?

А таман су се разракољили да шиљу ултиматуме Србији и Црној Гори, и таман да саставе експедицију да нас казне, што никако нећемо

да им кажемо хвала на разбојничку анексију наших земаља.

Види се, погрешно су тумачили мирно посматрање руско. Погрешне су закључке чинили, да ће Русија мирно допустити да Аустро-Угарска легне свом силом на Србију и Црну Гору. Лажне су њихове вијести биле, послате од њихових журналистичких шпиона, који су се по Русији размишљали, да ће Русија остати неутрална док Аустро-Угарска савлађује Србију и Црну Гору. И много су тријешили кад су претпостављали, да ће им Русија вјеровати, да ће изићи из Србије пошто је казне и савладају. Не изилази се тако лако из освојених позиција.

На сву ту безочну дреку швапску Русија, Велики Цар Руски и Словенски, одговорио је једном мјером, која ће се добро разумјети у Бечу. Сазвао је резервисте од седам година. То значи сазвао је „на вјесбу“ на милион и по војника, који са сталним кадром чине на два и по милиона ратника под оружјем, готови да за „свјатују Русе“, за Цара и за Словенство подвикну ненамјестој и објесној господи бечкој: назад!

Нема сумње да ће господа у Бечу постати мало присебнија од јако. Неће се разматати према нама слаба и онљачканима као до сад, претећи нам европским мандатима, утихатима и окупацијама. Ускоро ће разумјети и значај ријечи књаза Билова о праву, докле ће се Немачка заложити за специјалне интересе своје савезнице. Једна моћна ријеч, један само знак да се неће тријети аустро-угарска напаст, и с мјеста се мијења ситуација. Кад загусти, сваки пазни на коју ће се страну одредити, па и Немачка. Нема она потребе да жртвује крв својих синова и небројене милионе за болесне амбиције разних Ерентала.

Овим царским указом улази спор у одсудну фазу. То је доказ и да се с договорима од кабинета до кабинета, које је желио барон Ерентал, није постигао никакав споразум. Разишли су се. Аустро-Угарска затегла па неће да чује ни за чија права, рачунајући да је Русија слаба и да ће морати гутати шта јој се на ожици из Беча пружи. У објести својој хтјела је да заскорачи и даље и да навали свом снагом на Србију и Црну Гору, да створи други „свршен чин“. У том пошљедњем тренутку Велики Руски Цар позвао је резерву и тим је јасно дао на знање, шта Аустро-Угарска има да очекује, ако се за времена не дозове памети.

А конференција?

Тако се пита париски „Temps“, па тако питамо и ми. Само што се у овом погледу наше мисли не поклапају. Он налази, да су наши захтјеви екстремни и полаже Аустро-Угарци у руке питање о конференцији.

Извјесна је ствар, да од међусобног споразума између нас и Аустро-Угарске не може бити ништа. Са наше стране све је чињено, да се до споразума дође. Па и ако и овај париски лист налази да су наши захтјеви екстремни, ипак ми налазимо да смо наше захтјеве свели на минимум. Пошто увиђамо да од међусобног споразума са Аустро-Угарском не може бити ни ријечи, то смо још у самом почетку изјавили своју готовост, да се ово питање изнесе пред суд Европе и да га она ријеша. На томе становишту ми и сада стојимо и не бјегамо од њега. Зато се и с правом питамо и последије толиког времена: а конференција?

Идеју о конференцији изнио је још у почетку руски министар спољних послова Извољски. Њу је подржавао и талијански министар Титони, па је нашла одзива и код других велесила, изузев Немачке.

И вријеме је пролазило и пролазило, а од конференције ни трага ни гласа.

И што год сада вријеме више протиче о конференцији се све мање чује.

Шта је са њоме?

Или зар не жели Европа да се Балкан одиста запали?..

Српски народ неће ни у ком случају дозволити да се за љубав европског мира најсветија његова права газе и да самарићански подноси све. Ако Европа не буде посредовала, да до својих права дође, српски народ ни мало се неће устручавати да их сам прибави, па ма ма то било не само по цијену европског мира, него и по цијену његовог опстанка.

Са тим фактом Европа треба да рачуна!

Шта се ради у

Босни и Херцеговини

Док је споља забуњила свијет питањем о државноправном ријешању спора о анексији, докле унутра, у Босни и Херцеговини, прегла је Аустро-Угарска да што прије, и далеко од очини Европе, створи стање такво, да му по монструозности не буде равнио на земноме шару.

Под фирмом слободе и неке врсте самоуправе хоће да створи такве установе, да слободу и право уживају само дошљаци и они од домородаца, који им се предаду срцем и душом, који, што но је ријеч, продаду још за живота коју ђаволу. Сви остали остаће бесправни робови. А пошто је сав народ противан Аустро-Угарској и анексији, то ће над њима апсолутно господарити Михлови, Јагелеси и Пинте — сви дошљаци. Остали народ, колико га је у тим двијема провинцијама, биће потчињен, газен и исцвањан.

Ето то спрема Аустро-Угарска. Ту културу и цивилизацију носи она на Балканско Полуострво, међу његове народе. Носи оно исто, што је носила у Италију, и што ју је учинило омиљеном, да пошљедице тога и данас осјећа.

На силу љубави нема, а гдје нема љубави, нема ни оне кохезивне снаге која државе и народе држи у чврстој заједници.

Аустро-Угарска је држава која се држи само грубом силом. Она то и овдје посвједочава. Насилјем и препадом прогласила је анексију, насилјем хоће и да створи поредак, у ком ће домородци робовати дошљацима и проданим душама. Народ је неће, он ју мрази. На једном народном плебисциту не би добила ни толико гласа, колико би добио каква бјелосјетски Кнофелес.

То је и узрок што на прво мјесто меће силу. Оно што не да љубав, јер је нема, хоће да постигне силом својих пушача и пожева. Народ, гологроб, мрзиће, али ће се кад и гдје мора покоравати.

Земаљски статут, који је у Бечу написан, удешен је тако, да будући босанско-херцеговачки Сабор, ако до њега уопште дође, сачињавају дошљаци. У Аустро-Угарској пресуђује свуда већина бирача, овдје ће већина да се ампутише и да се изборни ред удеси тако, да мањина буде у јаким броју заступљена — она католичка мањина чијим душама располаже Штадлер, и која ће увијек гласати онако како власт буде наредила. Иначе та мањина не би добила ни једнога заступника кад би на изборима пресуђивала већина.

Не, већина мора бити угушена. Осим тога у Сабор морају ући сви великодостојници земаљски, које је назначио Беч, а то значи, да у босанско-херцеговачком Сабору морају засједавати и бечки агенти, који с народом немају никаква додира, и чија је намера да тај народ газе и исцвањају.

Последије ће заступљени бити сви они који су богати и који плаћају велику порезу, а то ће махом бити дошљаци, јер ће се домородци, који би по богатству могли ући, сузбити, а пустити само они који су мирољубиви и покорни.

Народна већина ће и ту бити оштећена. Најзад бираће се и дошљаци, разни Венци, Јаноши, Пољанички, Недопили и Искариоти. Тај и такав земаљски статут послат је прије кратког времена у Сарајево да га барон Бенко, цивилни адлатус, преда на мишљење својим вјерним од домородаца, надајући се да ће

га ови одбрати. Барон Бенко сазвао је у томе циљу једну анкету, од људи рејиме оданих, и предложио им је, да земаљски статут прочуе и да му даду своје мишљење. На тај начин хтјела су господа да протуре земаљски статут као народну вољу, и ако народ није узео учешћа у његовом састављању. Ни у овој анкети народ није имао учешћа. Лица, која су учествовала, била су назначена и позвана.

Анкета се састала, проучила статут колико је могла и — онда је напустило једно мало разочарење. Срби су отказали да у анкети учествују, позивајући се на српску организацију, која је једина мјеродавна у овом питању. С тим су савласни били и Срби мухамедове вјере.

То још ништа. Разочарење је напустило тек сад. Есад ефенди-Куловић, вођ муслиманске напредњачке странке, која је до сад нишла у корак с владом, последије Рагиб бег Цинић, Бефир бег Ибрахимпаша, Адемага Мешичи, Мујага Комацина, др. Халилбег Хрешчица и Али бег Алајбеговић, његови другови, издали су у својем органу „Муслиманска Свијест“ декларацију у којој кажу ово:

1) „С обзиром на карактер народних тражимо, да јавна звања, за која се тражи пуно држављанство, буду повјерена само домаћим синовима“

2) „Тражимо да чиновници домаћег поријекла, изузевши политичке, имају пасивно право избора.“

И тако даље. Траже дакле да се истинску дошљаци, а право гласа да се да само домородцима.

Сад је дошао други њихов приврженик, ни мање ни више него др. Никола Мандић. Он их је изненадио још више. Савласно се са владиним муслиманима и тражио је то исто: да странци немају право гласа, а јавна звања да се додијеле домородцима.

Зар и ти Бруте? — викнуше у глас владини органи. Зар и ти, Никола Мандићу, тражиш то што остале издајнице?

И онда просуше на њега све шафље с помајами које су им при руци биле.

У овој тачци, видимо, народ је сав сложен. Не даду дошљацима да се по њиховој земљи распире. Дошљаци ударили у дреку и доказују им, да је ово аустриска провинција и да они имају право да кушују и да слушају. Од владе траже да земаљски устав (штатут), изборни закони и све остале законе, које с тим стоје у везу, престо октројишу (наметну), а право избора (активно и пасивно) даду и дошљацима. Тако би, наравно, помоћу власти и оваких закона дошљаци били у босанско-херцеговачком Сабору у већини. А царска већина у мањини, па и та мањина прогрушана пошљацима екстремистима. Од самоуправе, од слободе и правог народа не би имао ништа дошљаци и влада све.

Та јавна привржари утјечава се сад у несрећним српским земљама Босне и Херцеговине.

Хроника

Српски официр ухваћен. Новосадска „Застава“ радо се служи информацијама из Пеште. И ако се до сада могла небројно пута увјерити, да су ти извори лабави и да им не треба много вјере поклањати. Крај осталог она је ових дана донијела из Пеште телеграм, у коме се износи како је у Петроварадину ухваћен аустриски официр, Србин, у тренутку када је хтио да баши баругану у ваздух. И ако се Петроварадин налази уз сами Нови Сад, ипак „Застава“ доноси овај телеграм и не трудићи се да се обавијести колико у њему има истине. И кад „Застава“ доноси такве вијести из своје непосредне околине, не проверавајући их, не треба се чудити што лажовјерно прихваћа и друге пештанске измишљотине, које ни мало не иду у прилог српској ствари. Ако икад, од „Заставе“ као српског листа, треба с правом очекивати бар сада, у овим судбоносним данима, да више води рачуна о ономе што увршћује у својој листу, ако јој је стало до тога да се води рачуна о њему.

Гласови поводом анексије

Српско-аустриски спор

Па јак се у цијелој страни штампи говори о интервенцији страних сила између Аустро-Угарске и српских држава. Великим силама је, веле, много стало до тога да се мир одржи, те су зато и прегле, да се спор овај мирним путем ријеша. Како се велика нада полаже на Француску, као најнеинтересованију, то је и француски министар спољних послова, Пиншон, ових дана конферисао са посланицима Енглеске, Русије, Италије и Немачке.

Аустријанци ликују

Од како је руски посланик при српском двору, Сергијев, био у Бечу, Аустријанци ликују. Лакуло им је на души. Сергијев је изјавио како се о Србији причају читаве легенде и како нема никакве опасности да ће Срби нарушити мир.

Као да су дошли до неког важног сазнања. Срби јасно и разговетно износе како ће се мирно држати док год се њихово питање не ријеша, а Аустрија је та што нас денунцира како изазивамо. Разумије се, да од Срба не може ни имати опасности да наруше мир, већ је Аустрија та, од које ова опасност пријети, пошто нас ординарно изазива и навлачи на испале, које и по њу могу бити врло кобин, само ако и даље буде овако задирала.

Ратно расположење у Србији

Судећи по листовима у Краљевини, ратно расположење је поново бујнуло. Нарочито се у писању противу Аустрије истиче „Мали Журнал“. У чланку „Бечки разбојници“ он оштро напада на Извољског и говори о рату, који је на прагу. Али Србија ипак није сама, завршава се у томе чланку. У њу је Црна Гора. То је важан фактор за Аустро-Угарску. За Црну Гору мораће Аустрија жртвовати четири милиона војника. Уз Србе су и сви Словени у Аустрији, а нарочито Чеси, који ће дигнути револуцију чим прва пушка плане.

Говорећи о овом чланку страних листова, па на жалост и хрватски, не могу довољно да се пакале, што се оваквим писањем „загуњавање“ српски народ, који је и онако пун фанатизма! Добре душе, како се брину за српски народ, који се не само оваквим савјета, него и савјетодаваца ратосиља.

Хоће ли до рата доћи?

Цијели свијет се бави питањем: хоће ли доћи до рата између Аустро-Угарске и Срба? То их питање слично занима и њихову радозналост у толико мјерама, што на то питање нема позитивног одговора.

Односи између Црне Горе и Србије с једне и Аустро-Угарске с друге стране, врло су заоштрени. Та заоштреност у толико је важа, што се дошло до закључка, да између њих не може доћи до међусобног споразума. Срби теже, да тај спор ријеша Европа, али Аустрија преко тога прелази, одајући се да јој то ни мало није угодно.

И како се зна, да Срби ни у ком случају неће одустати од својих захтјева, према којима Аустрија није ни мало расположена, то је мишљење стране штампе, да се овај спор мора ријешити — на бојном пољу.

Предавање В. Ђорђевића

Некадашњи предсједник министарства у Србији, иначе познати публициста и књижевник др. Владан Ђорђевић од како је у јавности избио српско питање неколико пута се јављао у страним штампима, а ових дана држао је и јавно предавање у Берлину. Ваља знати да је др. В. Ђорђевић од оних Срба, који проповиједају пријатељство и заједнички рад Србије са Аустро-Угарском, због чега се и сматра као пријатељ Аустро-Угарске.

У овом свом предавању он је изнио велико узбуђење у српском народу поводом анексије, за коју мисли да је потпуно гажење Берлинског Уговора, те је изложио како постоји велика српска већина, која сматра да би добро било да окупирани земље остану под аустриским суверенитетом, али с правом аутономије и својом владом. Уз то постоји и захтјев, да Аустрија уступи један узан дио ових земаља Србији и Црној Гори како би могле слободно економски да живе. Ако то Аустрија не би дозволила предстајао би рат, чији изгледи нијесу непољни за Србе. У случају рата — излагао је говорник даље — Аустрија би на талијанској и галицијској страни морала истаћи војску, те би била за бој ослабљена. Прелазећи, потом, на заплете који би се том приликом изродили, он изјави, да транс окупације српских земаља не би могле бити, јер то не би Европа дозволила. Зато сматра да би чак и пораз српски био повољнији од садашњег несносног провизорног стања...

Неправедна осуда

„Мусават“ доноси: Пишу наз из Дервенте: На 10. окт. мј. позван је из котарске области — или боље полигичког ађунта Ерлиха и глобљен са 300 кр. глобе г. Коста Поповић прото и нар. представник — „ради (чу) лочу!“ сакупљања прилога за „Српску Ријеч“! Заједно са г. Поповићем позван је у истој ствари и Најо Марковић гоштиничар, којему је речено „да би могао бити у Тузлу протјеран“ (у његово

родно мјесто) и ако он случајно није те прилоге ни купио. Такођер је ових дана Поповићу одузета дозвола на ношење пушке, ради „наопрезности“.

Госп. прото је уложио позив ради Ерлихове осуде који ће и виша власт уважити, јер је заиста осуда неправедна. Јер Ерлихова би се осуда могла разумети, да је г. Поповић купио прилоге за градњу какве зграде, јер за то треба дозвола власти, али забранити, или чак глобити, да неко међу својим пријатељима *сакупи који грош за новине, то нам је сасвим неразумљиво и долазимо до уверења, да Ерлихова осуда није ништа друго, него израз срдите немоћи.*

Ако г. Ерлих и њему слични оваким осудама мисле застрашити народ, да не доириниси свој прилог листу који газаступа, онда су и свише наивни. Јер нико не може забранити нашем народу, да потпоможе своје листове, ако он за то осјећа потребу.

Још једна жртва католичке пропаганде

Јављено нам је, да је у Требињу извршено покривање једног муслиманског дјечака у католичку вјеру.

Овај најновији нападај на исламску вјеру, само потврђује оно што смо ми давно предвиђали. „Stad. Svijest“ и „Vostok“ и даље ће писати да нема католичке пропаганде у Босни и Херцеговини.

Братство

Српски грб. Најновији број загребачког хрватског часописа „Савременик“, органа друштва хрватских књижевника доноси из pera хрватског историчара и проф. спекулативна др Ферда Шишића расправу о српском грбу. У данима када се по Хрватској и Славонији толики Срби затварају због грбова, емблема и др. ова расправа др. Шишића значајна је ствар, због чега су ту расправу прештамали и „Bokret“ и „Србобран“.

Против пакрачке преперандије. Хрватска влада одузела је право јавности српској учитељској школи у Пакрацу. Као разлоге наводи: што наставници немају потребне квалификације, што се у њу примачу неспремни ђаци из Србије и Црне Горе и што је физикална збирка неоптунна. Српски школски савет противу ове драконске пресуде уложио је протест. Види се, да хрватској влади све што је српско боде очи, па би хтјела све то у прах и пепео да баца.

Словенство

Хапшења у Чешкој. Послије грубих премегачина у Чешкој је настало хапшење. Као што се телеграфски из Прага јавља, ухапшено је тамо тридесет под-официра Чеха из 11. и 75. пјешачког пука. Они су окривљени, да су одржавали тајне састанке и да су радили на антимилитаристичкој ствари. „Све даље вода тече...“

И Словенци велеиздајници. Аустрији се на сваком кораку причињавају некакви бауци. Гдје се окрене, свуд је прате велеиздајници. Српски велеиздајници су преправили не само сву Троједницу и бавовину, него ничу свуда, гдје Срби живе. Чак ни Пешта без њих није. Па ни Чеси нијесу од њих одмакли. Тамо велеиздајника има чак и у — војсци. Сад је бачено око и на Словенце, Крањце. И тамо су почели сада прогони, затварања и премегачине. Ако овако потраје, треба се у Аустрији питати: па ко није „велеиздајник“?

Најновије вијести.

„Новоје Времја“ има допис из Пеште у којем јавља, да је дознао из поуздана извора, да ће Аустро-Угарска огласити рат Србији између 7. и 8. марта, а најдаље до 20. истог мјесеца.

Црној Гори даће се нека накнада да би мировала, а у случају да се и она крене, спрема ње ће се Аустро-Угарска држати одбранбено (у дефанзиви). Границу према Црној Гори посјела је са 26.000 момака (који су кадри јуначки утећи), а ипаче снабдјела ју је свуда с утврђењима. Требиње, веле, тако је утврђено, да представља најјаче мјесто у шнелој монархији.

Према Србији ће се предузети офанзива (нападај), и то у два правца. Од Митровице према Шапцу, и од Ковина према ушћу Мораве између Смедерева и Пожаревца, а састанак обје армије био би у Великој Плани, 80 километара из Биограда. Тако би Биоград сасвим одијепао од Србије.

То је оно славно аустриско правило, које се до душе пориче, али које се на делу сваки пут остварило кад је год

Аустрија ратовала: *Getrennt marschieren, vereint untergehen* (засебно маширати, заједнички пронасти).

Аустро-Угарски General-Schnaps-Wurst-Komando нада се да ће сад друкчије испасти.

Ми држимо да се је руски дописник затрчао. Не смије Аустро-Угарска пошто је жива заратити и отворити пут неогледним пошљедицама. Не што би се бојала нас, него онога што би послје нас дошло. Зато и јест сва ова новинарска хајка њена само гола пријетња, да би нас натјерала да пристанемо на њене економске користи, које нам нуди.

Војна снага Србије

Ратни дописник енглеског листа „Daily Telegraph-a“ пратио је свом уредништву извјештај о војној снази Србије, из кога видимо ове податке:

У фабрикама у Обилићеву ради двије хиљаде радника дан и ноћ већ неколико мјесеци. Машине у тим фабрикама могу произвести патроне и по 1000 до 2000 пушача недељно и за вријеме рата.

Дописнику се особито практично учинило то, што се у Крагујевцу подучавају младци у свима гранма рада у војним фабрикама. Тако ће Србија за најкраће вријеме добити довољно извјезбаних механичара.

Говорећи о српској војсци дописник вели да српски официр добро схваћа свој позив, а војник, да је снажан, даровит, послушан и добро извјезбан. Војници се додуше ређе вјезбају у пуцању у нишан, али то није ни потребно, јер је сваки војник већ код куће у том извјезбан. Србија се труди, а то ће јој по мишљењу тога дописника и успјети, да дигне 400.000 војника. Србија додуше има само 5 дивизија, али те заједно с резервом и народним усташима достижу величину војних корова.

За српску коњицу вели, да је добро снабдевена коњима и да ће се у случају рата употребљавати као инфантерија на коњима.

Напошљетку дописник истиче, да ће у евентуалном рату велику улогу играти чете са ручним бомбама, на описује батаљон Македонаца и „Арианта“ (мисли Старосрбијанаца), који ће се тим бомбама служити. Дјеловање тих бомба је управо ужасно, а сваки момак овога батаљона може руком, да баца такву бомбу на 50 корака, а уз помоћ најпростијег механизма и на 3.000 корака.

О бројној снази вели:

У мирно доба јачина српског кадра је: 283 виша официра, 1.795 нижих официра, 51 војни лекар, 306 војно административних чиновника и 2.895 подофицира.

Поједини родови оружја имају у мирно доба војника: пјешадија 16.902, артиљерија 5.154, коњица 2090, инжењерија 1.498, болничара 596, пекара 480, — свега у мирно доба снага српске војске износи 34.438 момака.

Мобилисани први позив има 130.693 војника пјешадије, 12.517 топија, 3.954 коњаника, 5.114 инжењераца, 4.810 болничара и 895 пекара, свега 159.543 момака.

Други позив, а и то је још језгро српске војске, људи још у напону мушке снаге, има 83.800 пјешака, 3.910 топија, 2.481 коњаника, 2.250 инжењераца, 3.119 болничара, 680 пекара, — свега 36.330 ратника.

Срце војске, дакле, износи 265.870 војника, а сваки од њих представља живу ватру јунака, који је по народној пјесми кадар стићи и утећи и на страшну мјесту *остајати*.

Пјешадије у оба позива има свега 213.693. Она је наоружана брзометном пушком, која је данас по техничком своје савршенству најбоља. Само мали дио ове пјешадије у рату је наоружан берданкама. Пушке су калибра 7 м. м. модел 1899. (130.000 комада) и истом том пушком модел 1907. (50.000 комада).

Артиљерија је наоружана како је најбоље могуће. Има 200 модерних брзометних пољских и 40 таквих брдских топова система Шнајдер Кане. Поред тога има 286 пољских и 36 брдских одличних Дебанжеових топова.

Коњица је наоружана одличним карабином, а коња има довољно.

Инжењерија је на висини најуређенијих европских војска, што служи на част официрима ове струке, нарочито оним млађим, који су своје војничко образовање проширили на великим војничким на страни.

Србија поред та два, има и свој *трећи позив*. И то су још људи међу којима је велики проценат таквих, који могу издржати све ратне штрпаце, а таквих је доста у нашој *пошљедњој одбрани* у коју улазе сви они стари ратници који су се показали како треба, гдје треба у крвавој окршају.

У трећем позиву има 76.382 пјешака, 1.417 коњаника, 1.843 болничара и 390 пекара, свега 80.034.

За наоружање трећег позива има довољан број одличних руских пушача Берданки.

Свега српске војске представља 336.307 војника.

Дневне новости

Србија и Црна Гора. Бечки и пештански листови донијели су вијест, да је Црна Гора намјерна напустити заједницу са Србијом и упустити се у некаке преговоре са Аустријом. Ова вијест је злонамјерно измишљена. Аустрија гаји жељу, да се слога између Србије и Црне Горе поремети. Да би то постигли, бечки и пештански листови денунцирају Црну Гору, не би ли поколебали повјерење Србије у њу. Али са тиме неће моћи ништа учинити. У Србији врло добро знају за ове аустријске интриге, те су готово сви српски листови ово денунцирање пропратили с подсмјехом. И ми с наше стране можемо увјерити бечке и пештанске листове да им је сав труд узалудан. Црна Гора, као и до сад, и на даље остаје чврсто уз Србију, јер само у тој заједници види јемство за успјех свој и Србије. У какве преговоре са Аустријом Црна Гора се не мисли упуштати, осим ако би Аустрија задовољила захтјеве оба двију српских држава, па и у том случају Црна Гора не би ништа предузимала без знања и споразума са Србијом. И ова најновија аустријска измишљотина има тежњу, да посије неповјерење међу српским државама, само што се у томе успјети неће, јер се и у Србији, као и у Црној Гори, види за чим се иде. Стара аустријска интрига!

Јавна расправа. Јуче је почела у цетињском обласном суду јавна расправа оној шеснаесторици жандарма, што су упали у кућу г. Савца П. Вулетића. Са ове расправе доносимо опширан извјештај на засебном мјесту.

Војно Занатлишка Школа. Још почетком 1907. године основана је у Црној Гори војно-занатлишка школа, за коју је конкурсом набављен наставник г. Радивоје Вукићевић из Србије.

Циљ ове школе је тај, да усавршава младиће у разним занатима практично и теориски, јер данас ни један занат није савремен, ако поред праксе и теорије за исти нема.

Концем 1907. завршила је ова школа прву школску годину, а почетком фебруара 1908. учињен је испит над ђацима, за који је г. министар војни одредио нарочите изасланике г. г. арт. поручника (сада капетана) Мила Ђукановића и арт. поручника Марка Мартиновића, који су се веома похвално изразили о успјеху школе. Осим њих за све вријеме испита присуствовао је Њ. В. Књаз Петар. По свршеном испиту учињена је изложба цртежа и практичних радова ученика, коју су удостојили својом високом посјетом Њ. Кр. В. Књаз Господар, Књагиња Милена, Књаз Петар, Књагиња Вјера и г. министар војни. Господар је био веома задовољан успјехом. Том приликом Њ. Кр. В. Господар одликовао је наставника школе г. Вукићевића златном медаљом за ревност, а г. министар војни наградио га је са 100 круна награде, за одличан успјех школе у току једне године.

Ове године концем јануара били су испити у истој школи, којима је као изасланик г. министра војног присуствовао арт. капетан г. Петар Ломпар. Како сазнајемо, г. Ломпар се изненадио успјехом ученика, како у теорији тако и у пракси, у чему

се особито одликује математика, хемија и стручно цртање.

Г. кап. Ломпар честитао је наставнику школе на успјеху постигнутом за ове двије године.

Школа траје свега 4 године, послје чега свршени ученици добијају плате и постају држани службеници а обвезама предвиђеним уговорима између јемаца ђачких и министарства војног. Плате ће добити према успјеху од 720—960 кр. годишње у почетку.

Како је ово једна од најкориснијих школа у Црној Гори, то не би требала да се заврши само са ових 22 првих ученика, него би корисно било да и надаље настави свој плодни рад.

Бура на Јадранском Мору. Како јављају из Трста, ове зиме влада велика бура на Јадранском Мору, а особито при улазу у Трст. Ова бура причинила је и неколико великих несрећа. Брод далматинског друштва „Данубио“ оштетно је један брод и торпедо чамац, а Лојдов брод „Барон Гауч“ знатно је оштећен у путу од Котора за Трст. Тршћанска лука препуна је бродовима и једрењачама, јер због буре не смију да изађу на море.

Филип (Сјеро) Маркишин Пламенац. Редови наших бораца проређују се. Оне јуначке мишице, на које би требали да се ослањамо; они хероји и витезови који су нам сада требали него икад — напуштају нас. У Петрограду је 10. ов. м. послје кратког, али тешког боловања умро чувени ратник и јунак Сјеро Маркишин Пламенац, познат свима нама из руско-китајског и руско-јапанског рата. Он је био од оних наших људи, који је цио готово свој живот провео у рату и на бојном пољу. Још у својој непуној 16. години он се одликовао у боју на Крњице, гдје се ранио и посјекао главу. Учествовао је даље и у свима нашим ратовима са Турском. У руској војсци причају се о његовој одважности и јунаштву скоро читаве легенде. Одјељење чувеног генерала Мишченка, коме је покојник припадао, поносило се њиме. Било је чешће пута, у сред највећег окршаја, у тренутку када топ и пушка непријатељска све руши и коси, када се хори самртни крик и потоњи уздицај рањеног јунака и када у души бораца настане борба између тежње *живјети* или *мријети*, да тада Пламенац исакаче из шанца са сабљом у руци узвикује: „Перодъ молодци — на штики!“ (напријед јунаци — на бајонете!). Његовом покличу и примјеру све је шљедовало и на хиљадама гласова проламали су небо: ура дѣдушко!... За њега је тамо постојало вјеровање да га олово не бије, ма да је бивао рањаван.

Његова су прса била украшена *првим* степеном Св. Ђорђа у другим многобројним одличјима за храброст и ревност. Његово пожртвовање на бојном пољу није остало неопажено ни самом Њ. В. руском цару, који му је једном приликом *лично* дао израз признања и похвалио га за његово јунаштво и одважност. Поред свега тога што је он провео већи дио свога живота на страни, ипак је остао до гроба вјеран и одан својој Господару и Домовини. А на глас, да се овамо чине припреме, он је био спреман да одмах дође у своју домовину, али га је смрт у томе спрјечила.

Јуначкој и племенитој души његовој нека је рајско насеље, а њему свјетао помен међу нама.

Преокрет у руској политици. Одлучан преокрет у руској политици према Аустро-Угарској у питању заробљавања славенских зе-

маља и народа наступио је пошљедњих десет дана. Први видљиви знак био је одличан пријем бугарског књаза у Петрограду, гдје су му указане почести које припадају независном владару, и одмах за тим и отворена акција у корист Србије и Црне Горе. Ми данас стојимо пред запрепашћеном Аустријом.

Мобилизација руске војске. Велики славенски цар, цар руски, наредио је указом да се позову на вјежбу резервисти из година: 1898., 1899., 1900., 1901., 1902., 1903., 1904., и 1905. С погледом на стални кадар у ком су момци од 1906., 1907., 1908., и 1909. то је сад под оружјем све што је стасало за пушку пошљедњих десет година. Ако се узме, да се сваке године у Русији рекрутује само 200.000 момака, онда је под оружјем два милиона. Али Русија рекрутује много више, и ако се задржимо не даље него на 300.000 рекрута годишње, онда су под оружјем три милиона ратника. Они кажу да је вјежба, а нама изгледа да је мобилизација. Ко шта воли, нека изабере!

Потписан протокол. Данас прије зоре пожури се Кореспонденц-Биро да објави како је у Цариграду потписан споразум између Турске и Аустро-Угарске, те тако остаје још парламент да благослови ову продају. Послије цијеле ове комедије настаје питање: хоће ли Младотурци прихватити ову срамну трговину с народима? Идемо да видимо.

ПРИВРЕДА

Успјеси Мађарске на воћарству. — Пошљедњих година воћарство у Мађарској узело је велики полет. Само из државних расадника издата је прошле године 1 1/2 мил. калемљених садница, а то је колико се не произведе и не раздла укунно из свију европских трговачких воћних растича, па ипак није подмирена сва потреба ни задовољене све молбе „Може се рећи — вели „Нива“ — да од жељезничког стражара, па до великог посједника свако настоји, да према свом посједу и снази сади воћке и подиже воћњаке.

Народно здравље

Потрошња алкохолних пића још једнако расте. — И ако је статистиком доказано, да потрошња ракије у просјеци државама помало опада, ипак статистички подаци показују, да потрошња пива и вина расте. Према томе и потрошња алкохола расте. За пошљедњих 10 година порасла је потрошња алкохола као пића:

У Француској	за 3.30 литра год. на главу
„ Белији	„ 1.90
„ Швајцарској	„ 1.40
„ Аустро-Угарској	„ 0.66
„ В. Брит. (Енгл.)	„ 0.47
„ Немачкој	„ 0.43
„ Сав. Амер. Држ.	„ 0.30
„ Италији	„ 0.14
„ Норвешкој	„ 0.06
„ Русији	„ 0.03

Гдје има највише механа. — У Белији има највише механа у цијелој свијету. Год. 1870 долазила је тако 1 механа на сваких 50 становника, а год. 1904. на 34 становника.

Дјеца са отвореним устима. — Има дјеце која готово увијек држе уста отворена. Нешто им смета да кроз нос дишу, па онда дишу на уста — и то често и опет тако да им се дах чује. Махом су таква дјеца чудновата израза у лицу: — као расијана или тупава. Учители и лекари веле, да доиста и пијесу равна својим вршњацима: слабије пазе и много лошије одговарају. Често и кроз нос говоре, а већина њих је и блиједи и подбухла. И покрети су им трома. Такву дјецу ваља још за рава водити лекару, да им прегледа нос, ждријело и грло. Већином је ситим тим појанама узрок нека израза у носу или околним његовој, а то се да условити.

Афера цетињских жандарма

— Извјештаји са јавне расправе —

Као што је познато, 20. децембра прошле године шеснаесторо жандарма упали су у дом посланика Сава П. Вулетича, председника обласног суда, у вече и тај њихов испад проузроковао рђаве пошљедице: дванаесторо посланика опструирали су и на владу је на највишем мјесту бачена сумња као проузроковача ове афере.

Како је у нашем листу о цијелој тој ствари било говора, то доносимо и дјелатни извјештај са јавне расправе, која се обавља у цетињском обласном суду.

Први дан

13. фебруара.

Расправа је почела у 9 сати прије подне у цетињском обласном суду. Председава Милош Р. Марковић, заступник председника суда; судије: Крсто С. Јаблан и Перо Мартиновић; државни тужилац ишљедник Томо Милошевић; секретар Крсто Мартиновић. На оптужничкој клупи жандарм Сава Лукић са петнаест друга.

Када је расправа почела публика прекришила цијелу салу.

Прво је наређена прозивка оптужених, осумњичених и свједока, од којих неки нијесу присутни.

Председник Марковић чита оптужбу обласне управе, у којој се износи како су оптужени жандарми „навалачно“ ушли у стан Вулетичев, питали га је ли их вријеђао у Скупштини, упоређујући их са метларима (чистачима) и самовласно га позивали у полицију; на произведену ларму да је дашао официр Драго Мартиновић и отјерао их у затвор. Они се оптужују за злоупотребу положаја и што су се огријешили о закон. Затим чита ријешенје суда да се над окривљенима поведе кривична истрага и да се ставе у истражни затвор.

Државни тужилац, Т. Милошевић, изјављује да преданој тужби додаје још и то што окривљене оптужује и по 122 и 195 чл. кривичног закона и чл. 97 Устава. Противу официра Драга Мартиновића и потпоручника Ђура Капе вели да постоји подозрење, али оставља да суд цијени. Још напомиње како оптужени Сава Лукић није хтио да пред судом записник да.

На питање председника, да ли оптужени признаје кривицу, Сава Лукић изјављује, да је ишао у Вулетичеву кућу, али поштено а мирно, пошто је увријеђен, те је хтио да пита, да ли је одиста Вулетич жандарме упоређивао са метларима. Записник суду није могао дати због слабости.

Чита се записник С. Лукића код обласне управе. У њему вели, да је код Вулетича пошао само да се обавијести о увреди. О томе није ни ским говорио, нити се договарао, те је пошао сам. Кад је отишао у кућу, тражио је да говори са њим, на што је Сава изашао, те га питао, је ли упоређивао жандарме и метларе. На то је Вулетич одговорио, да он то није говорио, а он је приметио, да му је то мило па га је позвао у обласну управу, али Вулетич је одбио. Како је у томе Савов синовац Благоје, извадио револвер, он му га је одузео. Тај се што разговор водио на степеницама, те је жандарме опазео тек доцније. Изјављује, да се нијесу пут њега загодили, да револвер нијесу вадиле, да се официр Марковић није мијешао, да официр Капа није тада био, него је доцније дошао, да није било свађе и да је сам пошао у Вулетича.

На овај записник Лукић ставља ове примједбе: да Вулетича није звао у полицију, него му рекао да би га звао, да је ојо рекао што је он чуо и да ни с ким па ни с друговима, није се договарао. На крају се жали на поступање ишљедника Милошевића.

Чита се записник Сава Вулетича. Он у њему износи, да је видио двојицу жандарма и питао их шта ће. Они му направили пут и он сишао до терасе, па је у ходнику опазео пуно жандарма. Рекоше му да га зову у полицију. Он их одбио, на што су му рекли, да неће њи без њега. Сада му саопштили, да су чули да их је у Скупштини увриједио. Када му се један приближио, он је извадио револвер. У томе је поручник Б. Марковић са његовим синовцем Благојем сишао пред њим на степенице и позвали жандарме да се удаље. Тада му је пришла жена и ташта, те су га одвукли у собу горе и он с револвером потрчао прозору и довикнуо, да је он ту ако га ко тражи.

Сава Лукић вели да је сам био, а кад је сишао низ степенице, да је срио жандарме и рекао им да их Сава није увриједио него други.

Чита се записник Благоја Вулетича, у коме изјављује како му је један жандарм на степеницама рекао да позове Сава, што је он и учинио. Како су се они препирали, а Сава био узбуђен и траго револвер, то је он с поручником Марковићем сишао и спријечили пролаз жандармима. Том је приликом на дну ходника опазео поручника Капу, те је Марковића на то упозорио. Марковић је Капу у помоћ позвао, али се овај није одазвао. Он је сам официра Д. Мартиновића позвао, али се ни он није хтио одазвати. Том му је приликом Лукић из појаса истраго револвер.

Чита се записник Јелене Вулетич, сугруте Савове и таште му Јоке М. Поповић; они се се поклапају. Они говоре о томе како су на грају изашле на степенице и по Марковићевој поруци увукле Сава у собу.

Чита се записник поручника Блажа Марковића, који је, због болести, одсутан; он изјављује, да је жандарме у име закона позвао, да се разиђу, а кад је опазео Капу, да га је позвао, али да се тек послје премишљања примио да удаљи жандарме.

Оптужени жандарми изјављују како све то није истина.

Председник пита С. Вулетича шта има да каже на ово: да ли сада кога тужи.

С. Вулетич изјављује да жандарме не тужи и да жали што ће бити кажњени. Не тужи никога, али жали што на оптуженичкој клупи не види Д. Мартиновића и Ђ. Капу.

Чита се записник С. Вулетича, у коме овај догађај обиљежава да је политичке природе.

Чита се записник начелника министарства унутрашњих дјела Филипа Јерговића, у коме се износи како је, по наредби председника министарства, отишао у обласну управу да види шта је учињено, а по том да је био у Вулетича, послје чега је наредио да се испитају Д. Мартиновић и Капа.

Чита се записник А. Ранчевића, шефа полиције, којим се износи да није ништа за ово знао.

Чита се записник официра Драга Мартиновића, помоћника шефа полиције, у коме вели, да је чуо од музиканта Васа Мартиновића да је Вулетич упоређивао жандарме с метларима, да је са Ристом Стаматовићем био у кавану и тада му М. Мијушковић рекао да је он то говорио, али не да вријеђа; да је жандарме упућивао да буду мирни и да ће он то извидјети, као и то, да му је поп Шћепо Мартиновић у кавани рекао да је на улици нека ларма и он тек тада отишао у Вулетича и жандарме удалио.

Како постоје неке разлиције у његовим записницима код полиције и код суда, то изјављује да остаје при потињем записнику код суда.

Чита се записник Васа Мартиновића, који потврђује да је Д. Мартиновићу саопштио да је Вулетич напао жандарме.

Чита се записник Муја Тузовића, којим се потврђују наводи Васа Мартиновића.

Чита се записник Ђура Перуповића у истом смислу.

Чита се записник Стева Поповића, којим се утврђује да је сједио у кавани са Д. Мартиновићем када му је поп Шћепо Поповић саопштио за ларму.

Чита се записник одсутног попа Ш. Матиновића, којим се потврђује то.

Чита се записник капелника Вимера, који изјављује да је чуо у вече како Д. Мартиновић наређује жандармима да гледају своју службу и да се не буне, а да је његова ствар да извиди ко вријеђа.

Чита се записник капетана Александра Саичића, у коме се износи како је био присутан када је М. Мијушковић рекао Д. Мартиновићу да је он говорио о жандармима и метларима, нашта је Саичић позвао к себи Мартиновића, да би се препирка избјегла.

Председник пита Вулетича кога тужи сад пошто је чуо прочитане записника.

С. Вулетич изјављује да има доказе да је официр Д. Мартиновић инспиратор овог напада. Жандарме не тужи. Д. Мартиновић је могао бити у заблуди док му Мијушковић није рекао ко је говорио. Налази да је разговор Д. Мартиновића са жандармима, што га Вимер износи, мавевар. Основи подозрења су записници Д. Мартиновића, а најважнији што је Р. Стаматовић саопштио П. Пејановићу да ће бити напад на кућу М. Мијушковића. Он је то могао чути само од Д. Мартиновића.

Чита се записник Ђура Капе, у коме се износи како је опазео жандарме пред кућом Вулетичевом, да их питао што раде и одвраћао их у име закона, али да га нијесу слушали до год Д. Мартиновић није дошао. Видно је Б. Марковића на степенице, али од граје није чуо да га је звао.

Жандарми изјављују да све ово није било тако.

Читају се записници Зорке Обрадовићеве и Милке Јакшићеве, служитељке, које изјављују, да су хтјеле да уђу у кућу С. Вулетича, али да их је официр Капа одлагао, велећи им, да не погину.

Ђ. Капичић изјављује, да није било ништа од тога.

Чита се записник Риста Стаматовића, општинског жандарма, којим изјављује, да је био са Д. Мартиновићем, када је М. Мијушковић изјавио да је он говорио за жандарме, да је одатле пошао са Мартиновићем и код Ками-Куле да су срели патрулу, те им Мартиновић говорио да

гледају своју службу и да се сјутра жале старијима за увреду. Како је видио да су жандарми раздржани, то је пошао код заступника председника општине П. Пејановића и казао му како су жандарми раздржани, те да се боји да не нападу посланике.

Чита се записник општинског жандарма Ивана Николића, који је са Стаматовићем код Баровића потражио Пејановића и тада чуо да Стаматовић прича како су жандарми узрујани и да се боји несреће.

Чита се записник Мића Баровића, који изјављује да је П. Пејановић причао Перку Марковићу и Милану Контићу за напад жандарма на М. Мијушковића.

Чита се записник Петра Пејановића, у коме вели да је Стаматовић дошао код Баровића, изазвао га и причао му како ће жандарми на М. Мијушковића да нападу и питао га хоће ли и они (То нијесам рекао!) — узвикнује Стаматовић. Он је Стаматовићу рекао да гледа своју службу, што Стаматовићу није било право.

Стаматовић и Николић изјављују да та није било.

Пејановић говори у потврду својих навода, те настаје препирка, када председник пита Пејановића зашто није о томе извјестио власти, нашта Пејановић на то изјављује, да то није учинио зато што је дознао од Стаматовића да за то зна помоћник шефа полиције.

Стаматовић спори да је говорио да Д. Мартиновић предводи жандарме, него да је казао да је Мартиновић чуо од Мијушковића да је он рекао.

Настаје одмор, а по одмору председник саопштава, да је суд донио ријешенје да се под истрагу и у притвор ставе и официр Драго Мартиновић и потпоручник Ђуро Капа.

Наставак расправе је одложен за сјутра.

Авдина Споменица

У жељи, да се што боље и трајније оджигујемиспомени свога незаборављенога другара друга и Србина, ранопреницула нашега пјесника Авда Карабеговића и да помогнем, да се очува трајан спомен на честитога родољуба, одлучно сам, да, уз сарадњу другова покојникових, приредим

Авдину Споменицу

Многи признати наши јавни радници на перу, као и некоји млађи књижевници, међу њима и Брана Ђ. Нушић, Бран. Ђ. Цветковић, Божа С. Николајевић, Бор. Л. Ценић, Бор. Б. Мирковић, Бор. С. Милић, Веља Рајић, Војислав Ј. Илић, Владимир Станимировић, Вељко М. Мушицки, Драг. Јов. Илић, Сокољанин, Дим. Јевтић — Полимац, Живојин О. Дачић, Жарко Лазаревић, Иван Иванић, Љубинко Петровић, Милорад М. Петровић, Милутин Ускоковић, Михаило Сретеновић, Миран и Мартић Дола-Иванаци, Милан Ф. Манојловић, Никола Д. Илић, Риста Одавић, Сава Мијалковић, Славко Костић, Спјепко Кобасица, Сава Радовановић, Чедомир К. Протић и још некоји уносе у ову „Авдину Споменицу“ по киту цвијећа, да њиме украсе још непоубаван гроб младога пјесника, и освјеже успомени на узорита покојника, који је животом и радом, пјевањем и Србовањем својим заслужио, да му се прикне уздаси другова по перу и сачувају за потомство.

Уз то ће уз ову књигу бити унето десетак, непознатих и нигдје нештампаних пјесама Авдиних.

Споменица ће изнијети неколико таблица четвртине, штампане се на најфинијој хартији, а свака страна ће бити илустрована сликама Авде иликовима сарадника „Споменица“.

Штамарска израда ће бити најмодернија. Књига ће бити тако опремљена, да ће „Споменица“ бити једна од најелегантнијих српских књига.

Насловни лист ће бити уметничко ремек дјело познатог нашега сликара г. Бране. Цијела „Споменица“ ће бити за преплатнике једна круна, а доцнија књижеварска цијена ће бити 1-50 дина.

Имена претплатника ће се штампати на крају књиге, с тога молим све пријатеље моје и пок. Авда и поштовоце покојниковара, који буду хтјели да се ангажују са скупљањем претплатника, да спискове са новцем пошљу што прије уредништву „Цетињског Вјесника“. Књига се већ налази у штампарији и биће готова око 28. фебруара. Скупљачи имају сваку шесту књигу на дар.

Повјереник је за Црну Гору уредништво „Цетињског Вјесника“, коме ваља искључиво слати претплату.

У нади, да ће те ме у овоме моме пошљухату својим силама хтјети помоћи биљежим се с поштовањем.

У Биограду, 28. јануара 1909.

Душан Мил. Шијачки, новинар
Космајска ул. бр. 10.